

130. rocznica urodzin Henryka Stażewskiego – legendy polskiej awangardy

AKTUALIZACJA: 10.01.2024, PUBLIKACJA: 09.01.2024 [Kultura i sztuka](#)

Henryk Stażewski w swoim mieszkaniu-pracowni. Fot. PAP/I. Jarośnińska

Henryk Stażewski, jeden z najwybitniejszych polskich artystów był prekursorem polskiej i europejskiej awangardy lat 20. i 30. XX wieku. Zwany wówczas „papieżem awangardy”, również w powojennej Polsce rozwijał swoją karierę, która trwała ponad czterdzieści lat. 9 stycznia przypada 130. rocznica urodzin artysty.

Stażewski urodził się w 1894 w Warszawie, zmarł w 1988 r. w Warszawie, gdzie po II wojnie światowej mieszkał i tworzył. Uprawiał malarstwo i grafikę, tworzył kolaże, reliefy, formy przestrzenne, projektował wnętrza i dekoracje scenograficzne. Był autorem rozpraw teoretycznych o sztuce.

Studiował w warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie w latach 1913-1919 w pracowni Stanisława Lentza. Był współzałożycielem grup Blok w roku 1924 i Praesens w 1926 r., a następnie a.r. („artyści rewolucyjni”) – 1930 r. Należał również do międzynarodowych ugrupowań Cercle et Carré, od 1929 r. oraz Abstraction-Création od roku 1931.

Swoją karierę rozpoczął od malowania martwych natur. Potem była długa przerwa w zainteresowaniu tym motywem; artysta po II wojnie światowej, w nowej rzeczywistości powrócił do klasycznych tematów z historii sztuki, takich jak martwa natura, portret, pejzaż. Ale to w XX-leciu międzywojennym nastąpił w jego twórczości „gorący” czas awangardy.

Stażewski tworzył pod wpływem konstruktywizmu i wkrótce stał się wybitnym przedstawicielem tego kierunku. Był też jednym z prekursorów sztuki abstrakcyjnej w której cenił „język geometrii”, która łączy sztukę wszystkich epok.

Obok kompozycji malarskich zajmował się grafiką książkową, projektował wnętrza, sprzęty, a także scenografie - były to w większości prace teoretyczne i studyjne. Przejściowo, w roku 1922, wystawiał z ugrupowaniem „Formiści”. Wziął też udział w Wystawie Nowej Sztuki w Wilnie w 1923 roku. „Jego zaangażowanie w nowoczesność i inwencja pozostały niezmiennie przez całe jego życie. Stażewski eksplorował nowe idee w swojej sztuce nawet w dziewiątej dekadzie swojego życia, nawiązując bliskie przyjaźnie z młodszymi artystami” - pisał o artyście historyk sztuki David Crowley, kurator wielu ekspozycji, m.in. wystawy „Henryk Stażewski. Późny styl” w Muzeum Sztuki w Łodzi.

W latach 1933-1939 Stażewski należał też do Koła Artystów Grafików Reklamowych. W 1930 roku był współorganizatorem zbiórki dzieł artystów międzynarodowej awangardy przeznaczonych dla muzeum łódzkiego, obecnie w Muzeum Sztuki w Łodzi.

W latach 40. i 50. podejmował próby dostosowania się do postulatów sztuki figuratywnej. Z tego okresu pochodzą rysunkowe i malarskie kompozycje o tematyce pracy, budowy, a także projekty monumentalne. Okres figuratywny w twórczości artysty – trwał do końca lat 50. XX wieku.

Po 1956 roku, uznawany powszechnie za patrona polskiej awangardy, uprawiał już wyłącznie abstrakcję o konstruktywistycznym rodowodzie. Tworzył cykle prac będących studiami płaszczyzn, linii, kolorów w różnych układach względem siebie. „Przy pozorach chłodnej perfekcji umiał nasycić je emocją bezpośredniego dotknięcia, śladu ręki” – zaznaczali krytycy sztuki.

Obok malarstwa kolaży, kolaży, reliefów, form zmultiplikowanych, tworzył formy przestrzenne i grafikę, autoryzował serigraficzne repliki swoich prac. Kompozycje reliefowe, zwłaszcza w latach 60. XX wieku, stanowiły esencję jego twórczości i teoretycznych rozważań. Stanowiły one konsekwencję poszukiwań twórczych artysty dotyczących zagadnienia przestrzeni w obrazie, jej podziału i tworzeniu iluzji ruchu.

Stażewski posługiwał się w nich zwielokrotnionymi formami geometrycznymi, zestawionymi ze sobą i pokrytymi farbami akrylowymi o wyrazistych, jednolitych barwach. Powstawały w ten sposób dynamiczne relacje pomiędzy poszczególnymi motywami, np. „Kompozycja barwna 20-1969” z roku 1969 charakteryzuje się rygorystyczną, geometryczną strukturą. „Pochodzi ona z serii reliefów wykorzystujących trójkąt i kwadrat, jako moduł kompozycyjny. Autor skupił w niej uwagę nie tylko na formie, ale i kolorze, który dodatkowo intensyfikuje dynamiczną grę geometrycznych elementów” - można przeczytać tę charakterystykę na stronie Muzeum Ziemi Lubuskiej, które ma w swoich zbiorach dzieła Henryka Stażewskiego.

Ważnym rozdziałem w biografii artystycznej Henryka Stażewskiego był współdziałanie, wraz m.in. z Edwardem Krasińskim i Tadeuszem Kantorem, w powstaniu w 1966 r. Galerii Foksal.

„Artyści neoawangardowi – związani z warszawską Galerią Foksal i łódzkim Warsztatem Formy Filmowej – widzieli w Stażewskim żywy łącznik z autentyczną awangardą z przeszłości” – zauważa David Crowley.

Stażewski miał szczególny talent do przyjaźni, pozostając w bliskich stosunkach z wieloma innymi artystami, a także poetami, pisarzami i filozofami. Jego życie twórcze i jego prywatny świat spletały się w mieszkaniach-pracowniach, które dzielił z innymi artystami, m.in. Marią Ewą Łunkiewicz-Rogoyską, a później Edwardem Krasińskim.

Od 1970 Stażewski mieszkał wspólnie z Edwardem Krasińskim w pracowni na ostatnim piętrze bloku przy ul. Świerczewskiego, obecnie al. Solidarności w Warszawie. Po śmierci Stażewskiego, w 1988, Krasiński mieszkał tam do 2004 r., do końca swojego życia. Od 2007 mieści się tam Instytut Awangardy. (PAP)

NAJNOWSZE

Ewa Maciejko: Janusz człowiek najwspanialszy – jako reżyser i jako pr...

A. Bukowiecki o J. Majmura: reżyser, a do tego wspierający, ciepły, szlachetny czł...

Studenci nauczą się pisać prace historyczne; na uniwersytecie powstanie nowy kieru...

Dziecięcy sweterek w Muzeum Sztuki w Syberii - zabytkiem muzealnym Muzeum Pamięci Sybir...

Dr Anna Wróblewska: o sztuce i o dobrym duchem polsk...

NAJPOPULARNE

01

105 lat temu wybuchła I wojna światowa

02

Kalendarium II wojny światowej

03

160 lat temu wybuchła Powstanie Styczni...

04

42 lata temu wybuchła II wojenny

05

Józef Piłsudski (1867-1935)

Newsletter

Wpisz swój e-mail

Oświadczam, że wyrażam zgodę na przetwarzanie moich danych osobowych przez [Muzeum Ziemi Lubuskiej](#) jako Administratora oraz wszelkie podmioty powołane do tego celu w celu otrzymania newslettera.